

En, man eller du?

Det har stått mange slag om språket. Ett av dem dreide seg om bruken av pronomene *en* og *man*. Nå er det motepronomenet *du* som gjelder.

Enkelte mente for noen tiår siden at *man* burde forkastes på norsk fordi det kommer fra tysk. *En* var ordet som nordmenn burde bruke (1).

Man og *en* er imidlertid ikke helt overlappende – *man* har mer begrenset bruk enn *en*. *Man* kan nemlig bare være subjekt og har ingen genitivsform. Det kan ikke hete *mans foreldre*. *En* kan være subjekt og alt mulig annet, og ordet har genitivsform: *ens foreldre*. Det må altså hete *Det gjør inntrykk på en* og *Det kommer an på ens innsstilling* (1, 2).

Man er i fare

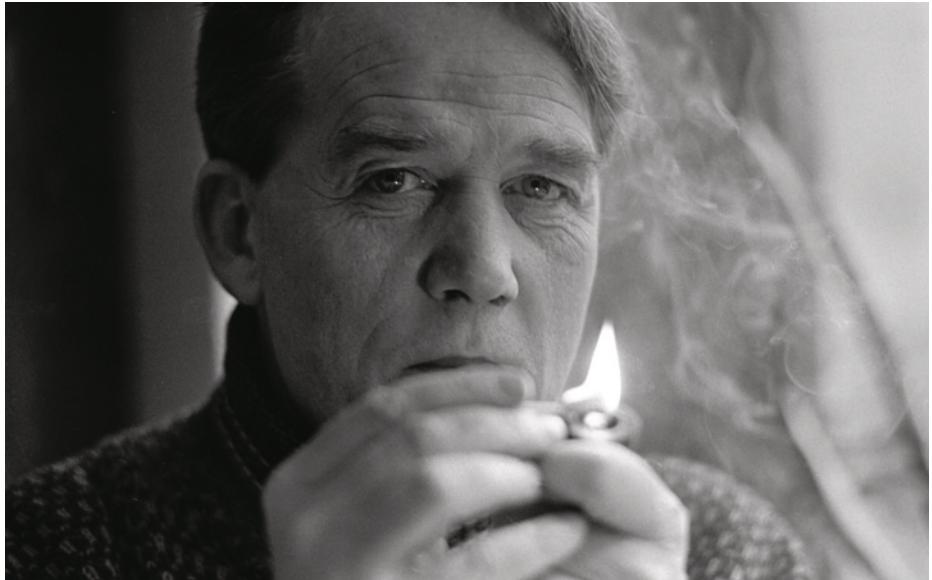
I løpet av de siste tiårene har språkbruken endret seg. Stadig flere bruker *du* som ubestemt pronomen. I setningen «Når du står der med tre leger foran deg, er det lett å bli taus» ville man tradisjonelt brukt «*man*» eller «*en*». «Du er litt utafor når du har mensen,» sa en student til sin mannlige lærer da hun skulle redegjøre for hvorfor hun ikke hadde levert en oppgave i tide (3). Denne bruken er inspirert av engelsk *you* og derfor visstnok uutryddelig, så frastøtende den enn er, skriver Finn-Erik Vinje på bloggen sin (4). Han kaller det for «*du*-fjollertet» (5, 6).

Når *du* brer seg på denne måten, blir *man* presset tilbake (4). Ordet har i lang tid hatt trange forhold i norsk. I nynorsk er *man* utesengt, det blir i regelen ikke brukt i dialektere, og bruken blir ikke oppmuntret i skolen (6).

En reiser fremdeles

Ingen har karikert den gamle offisielle bruken av «*en*» så ettertrykkelig som Odd Eidem (1913–88) i boken *Zikzak* (1967). Han hadde fått et reisestipend på 900 kroner fra Kirke- og undervisningsdepartementet (uten å ha søkt om det). Et år senere purret departementet på «reiseinnberetning» med disse ordene: «En kan ikke se at det er kommet reiseinnberetning.» Eidem svarte ikke, og etter tre måneder mottok han sålydende departementale «skriv»: «Idet en viser til skriv som en sendte en den 4. mars i år, kan en fremdeles ikke se at en har fått svar. En tør gjøre merksam på at en har *plikt* til å sende reiseinnberetning.»

Da Eidem fremdeles unnlot å svare, kom dette brevet rekommendert: «En gjør med

Journalisten og forfatteren Odd Eidem fotografert i 1967, samme år som boken *Zikzak* utkom. I den harselerte Eidem i et av sine flanerer over byråkratiets bruk av det ubestemte pronomenet en. Foto: NTB scanpix

dette merksam på at en to ganger tidligere har bedt en om reiseinnberetning. Da en ikke kan se at slik er skrevet, enda en har plikt til det etter loven, må Departementet kreve at en retter seg etter gjeldende føresegner. Saka vil ellers få konsekvenser.»

Da svarte stipendiaten: «En takker for de tre skrivene en har fått fra en. En tillater seg med dette å melde at en for reisestipendet har kjøpt påhengsmotor, og at en reiser fremdeles» (gjengitt fra referanse 1).

Tidsskriftet og jeg

I Tidsskriftet brukes *man* som ubestemt pronomen, ikke *en* (7, 8). Men bruken bør uansett begrenses. *Man* legger fort et utspringlig og distansert preg over teksten. *Man* (sic) bør angi hvem det dreier seg om. Bruk «*jeg*» eller «*vi*» hvis det er mulig (9). Det er ingenting i veien for å skrive *jeg* når man mener «*jeg*» (10).

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem (f. 1970) er dr.med. og assistente sjefredaktør i Tidsskriftet.

Litteratur

1. Klouman S. Moro med ord: litt om ordenes vandringer, historie, slektskap og hemmeligheter. 2. utg. Oslo: Aschehoug, 2000: 219–20.
2. Vinje F.-E. Sterkere enn man selv. Finn-Erik Vinjes blogg 1.11.2012. www.finnerikvinje.no/blog/?p=15998 (1.8.2013).
3. Vinje F.-E. Sharon Stone og Kjell Askildsen. Finn-Erik Vinjes blogg 20.5.2012. www.finnerikvinje.no/blog/?p=13855 (1.8.2013).
4. Vinje F.-E. Man er i fare. Finn-Erik Vinjes blogg 5.3.2012. www.finnerikvinje.no/blog/?p=13855 (1.8.2013).
5. Vinje F.-E. Du-fjolleriet. Finn-Erik Vinjes blogg 29.6.2012. www.finnerikvinje.no/blog/?p=129 (1.8.2013).
6. Vinje F.-E. Språk 2004: en situasjonsrapport. Oslo: Schibsted, 2003: 74–6.
7. Forfatterveiledningen M. Tidsskrift for Den norske legeforening. <http://tidsskriftet.no/Innhold/Forfatterveiledningen/Spraak/Ordliste/M> (1.8.2013).
8. Ødegaard R. Språket i Tidsskriftet. Tidsskr Nor Lægeforen 2006; 126: 71.
9. Generelle språkråd. Forfatterveiledningen. Tidsskrift for Den norske legeforening. <http://tidsskriftet.no/Innhold/Forfatterveiledningen/Spraak/Generelle-språkraad> (1.8.2013).
10. Vinje F.-E. Riktig norsk. 3. utg. Oslo: Cappelen Akademisk, 1999: 142–4.

Mottatt 4.8. 2013 og godkjent 22.8. 2013. Redaktør: Marit Fjellhaug Nylund.